

३४ पट्टिकावेत्तवाणविकल्पाः ३५ तर्ककर्माणि ३६ तल्लणम् ३७ वास्तुविद्या ३८ रूप्यरत्नपरीक्षा ३९ धातुवादः ४० मणिरागज्ञानम् ४१ व्याकरणज्ञानम् ४२ वृत्तायुर्वेदयोगः ४३ मेघकुक्कुटलावकयुद्धविधिः ४४ शुकसारिकाप्रलापनम् ४५ उत्सादनम् ४६ केशमार्जनकौशलम् ४७ अक्षरमुद्रिकाकथनम् ४८ स्तोत्रचित्तक विकल्पाः ४९ देशभाषाज्ञानम् ५० पुष्पशकटिकानिमित्तज्ञानम् ५१ (अत्र निमित्तज्ञानमिति पृथक् केचित् पठन्ति) । यन्त्रमातृका ५२ धारणमातृका ५३ सम्पाटनम् ५४ मानसी काव्यक्रिया ५५ क्रियाविकल्पाः ५६ क्लृप्तकयोगाः ५७ अभिधानकोषच्छन्दोज्ञानम् । ५८ वस्तुगोपनानि ५९ द्यूतविशेषः ६० व्याकर्षणक्रीडा ६१ शालकक्रीडनकानि ६२ वैनायिकीनां विद्यानां ज्ञानम् ६३ वैजयिकीनां विद्यानां ज्ञानम् ६४ वैतालिकीनां विद्यानां ज्ञानम् इति भाग० ८४५ अ० २८ स्तोत्रोपाकायां श्रीधरलिखिताः । कचित् पुस्तके स्त्रीवापकर्मसूत्रक्रीडेत्येकं पदम् तदुत्तरं वीणाडमरुकाद्यानोति । वैतालिकीनामित्यत्र वैनायिकीनामिति च पाठो दृश्यते । “अहोरात्रैश्चतुःषष्ट्या संयतौ तावतीः कलाः” भाग० १०, ४५, २८ । “चतुःषष्ट्यङ्गमदत्तं कलाज्ञानं समाप्नुतम्” भा० अतु० १८ अ० । “अधिगता कलाकलापकम्” काद० । “चतुःषष्टिकलाविद्या ईश्वरीप्रीतिवर्द्धनम्” गायत्रीकवचम् ।

कलाकुलं न० कलयामात्रायपि आकुलयति आकुलि-
नामधा० अच् । हलाहलविषे राजनि० ।

कलाकेलि पु० कलेव केलिरेव । कामदेवे त्रिका० ।

कलाङ्गुर उ० स्त्री कलसाङ्गुरो यत् । शरसपक्षिणि त्रिका० जातित्वात् स्त्रियां ङीष् । कलानामङ्गुरो यत् । २ स्त्रेय-
शास्त्रप्रवर्त्तके मूलदेवे कर्णीष्ठते त्रिका० । मूलदेवस्य
स्त्रेयरूपगुणप्रवर्त्तकत्वात् कलाङ्गुरत्वम् । कंसासुरे
इति शब्दकलङ्गमोक्षिचिन्त्या कर्णीष्ठतशब्दे विवृतिः ।

कलाङ्गला स्त्री “सतोमराङ्गुला राजन् ! सशतघ्नीकलाङ्गलेति”
भा० व० १५ अ० १६ श्लोके तादृशशब्दं कल्पयन् बोधलिङ्
बुधो भ्रान्तः । तत्र शतघ्नी संहितं सशतघ्नीकं “नद्यूतः
कप्” पा० कप् । तादृशं लाङ्गलं यत् सशतघ्नीकलाङ्गला
इत्यर्थकतया न तस्य कलाङ्गलशब्दवर्णितत्वमिति बोध्यम् ।

कलाची स्त्री कलामवति गच्छति अच-गती अण् उप०
समा० गौरा० ङीष् पा० सङ्गबो० षण् पिप्वात् ईप् ।

इतिभेदः । प्रकोष्ठे कफोमेरुधःस्थे मणिमन्त्रपर्यन्तहस्ता-
वयवे । स्वार्थे कन् । कलाचिकाप्यत्र हेमच० ।

कलाटीन उ० स्त्री कलेनाटनम् आटः कलाटस्तत्र साधुः
ख । कर्काङ्गे पक्षिभेदे हारा० जातित्वात् स्त्रियां ङीष् ।
कलाजाजी स्त्री कलायै जायते जन-ड तथा सती आजा-
यते जन-ड गौरा० ङीष् । (कलौञ्जा) (मङ्गुरैला)
पाश्चात्यभाषाप्रसिद्धे वृत्तभेदे शब्दचि० ।

कलाद् पु० कलामंशमादत्ते आ-दा-क । स्पर्णकारे अक्षरः
अलङ्कारगठनार्थं गृहीतधनस्यांशहरणात्तस्य तथात्वम्
कलादक पु० कलामसि अद-खल् इत० । स्पर्णकारे
शब्दच० गठनार्थं दत्तद्रव्यांशस्य भोजित्वात्तस्य तथात्वम् ।
कलाधर पु० कलाः धरति धृ-अच् इत० । चन्द्रे ।
२ चतुःषष्टिकलाधारकमाले त्रि० ।

कलानिधि क० कलानिधीयतेऽस्मिन् नि-धा-आधारे किं
उपप० स० । चन्द्रे अक्षरः । “अहो महत्त्वं महतामपूर्वं
विपत्तिकालेऽपि परोपकारः । यथाऽऽस्यमध्ये पतितोऽपि
राहोः” “कलानिधिः पुण्यचयं ददाति” लङ्कटः ।

कलानुनादिन् पु० कलमनुनदति अतु+नद-णिनि इत० ।
१ भ्रमरे २ चटके ३ कपिञ्जले ४ चातके च जातित्वात्
स्त्रीत्वमपि तत्र नान्त्वत् ङीष् ।

कलान्तर पु० अन्या कला अंशः मयू० स० । वृद्धिभेदे “मासे
यतस्य यदि पञ्च कलान्तरं स्यादिति” लोलावती, २ अन्यस्यां
चन्द्र कलायाश्च, “व्योत्स्नान्तराणीव कलान्तराणि” कुमा० ।

कलान्यास पु० कलानां न्यासः । तन्त्रोक्ते न्यासभेदे कलाश्च
कलाशब्दे दर्शिताः शारदातिबकोक्तरीत्या तासां पूजाकृतया
न्यासः । देहे कलाविशेषस्य न्यासश्च यथा—
तन्त्रसारे “शिष्यगोरे कलान्यासं कुर्यात् । तद्यथा
ईशत्रयेण पादतलाज्जातुपर्यन्तम् औं निदित्यै नमः ।
जातुयनोमाभिरपर्यन्तम् औं प्रतिष्ठायै नमः । नाभेराकण्ठम्
औं विद्यायै नमः कण्ठादाबलाटम् औं शान्त्यै नमः
बलाटादुद्गारन्ध्रपर्यन्तम् औं शान्त्यतीतायै नमः । पुनर्ब्रह्म-
रन्ध्रादाबलाटम् औं शान्त्यतीतायै नमः बलाटादाकण्ठम्
औं शान्त्यै नमः । कण्ठादाभिरपर्यन्तम् औं विद्यायै नमः
नाभेर्जातुपर्यन्तम् औं प्रतिष्ठायै नमः जातुनः पाद-
पर्यन्तम् औं निदित्यै नमः ।

कलाप पु० कलां मालामाप्नोति आप्-अण् । १ समूहे, २ मयूर-
पिच्छे, ३ भूषणे, ४ काञ्चन्याम्, ५ चन्द्रे, मेदिनि० तत्र
समूहे “सक्ताकलापीक्षतसिन्धुवारम्” कुमा० । “अधिमतकला-